

TERMÍN: 20.12.2022

xx34529xx
Recenzia A
Martin Šveda
martin.sveda@savba.sk

*Prosím nezasahujte do tejto tabuľky*RECENZENT/KA (meno a priezvisko, pozícia, inštitúcia): **Martin Šveda**NÁZOV MATERIÁLU: **Kde sa dobre žije? Kvalita života a dostupnosť služieb v regiónoch**TYP VÝSTUPU*[1]: **komentár**

(pri spoločných výstupoch uviesť aj typy individuálnych vkladov):

ANALYTICKÝ ÚTVAR, REZORT: **Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR - Sekcia inovácií, strategických investícií a analýz**AUTORI/KY: **Nina Holičková**

SPOLUAUTORI/KY: - ; - ; - ; -

RECENZNÝ FORMÁT*[2]: **1****PRIPOMIENKY:**

P.č	Pripomienka sa vzťahuje k (strana, odsek):	Text pripomienky*[3]	Odôvodnenie pripomienky	Vysporiadanie sa s pripomienkou*[4]
1	Úvod	Nejasne definované ciele analýzy	Myslím si, že v analýze sa miešajú dve samostatné témy: 1) kvalita života a 2) dostupnosť služieb a infraštruktúry zabezpečovaných štátnou a verejnou správou. Obe tieto témy majú vlastný konceptuálny a metodický aparát a vyžadujú si použitie odlišných ukazovateľov. Spojenie	Pripomienka bola akceptovaná – materiál sa zameria na regionálny rozvoj a v rámci neho súvisiace koncepty kvality života a dostupnosti

			<p>oboch tém v navrhovanom syntetickom ukazovateli (Index kvality života) nepovažujem za vhodné. Zmyslupným riešením oboch tém by bolo z môjho pohľadu vytvorenie regiónálnej typizácie na základe kvality života a dostupnosti služieb. Metodicky by bolo vhodné postaviť analýzu na využití PCA analýzy a zhlukovej analýzy.</p>	<p>služieb; index bol zostrojený prostredníctvom PCA</p>
2	Metodika	<p>Nie je jednoznačne vyargumentované použitie zvolenej metodiky. Metodika (nie metodológia) je postavená na subjektívnom výbere váh pre jednotlivé ukazovatele.</p>	<p>Z môjho pohľadu ma zvolená metodika niekoľko slabých miest, s ktorými by bolo potrebné sa vysporiadať. Pokúsim sa ich aspoň stručne načrtnúť:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nejasný výber ukazovateľov. Výsledok podobne orientovaných analýz do veľkej miery závisí od použitých ukazovateľov. Tie by mali čo obsahovať analyzovanú tému zo všetkých kľúčových pohľadov. Domnievam sa, že neboli využité viaceré relevantné ukazovatele (viď nižšie). 2. Normalizácia prostredníctvom min-max nie je vhodná, keďže pri použitých premenných (najmä tých za obce) nemôžeme predpokladať normálne rozdelenie. V takýchto prípadoch je potrebné použiť normalizáciu prostredníctvom tzv. <i>z-skóre</i>. 3. Váženie ukazovateľov je asi najväčšia slabina použitej metódy. Tento krok nie je dostatočne zdôvodnený a navyše sa autori analýzy nevysporiadali s možnou vzájomnou koreláciou premenných. Odporúčal by som dôkladne posúdiť koreláciu (a jej štatistickú významnosť) a korelujúce premenné zlúčiť do komponentov prostredníctvom PCA analýzy. 	<p>Pripomienka bola akceptovaná – problematické ukazovatele boli nahradené podľa odporúčaní; normalizácia prostredníctvom z-skóre; váženie ukazovateľov prostredníctvom PCA</p>

3	Zoznam ukazovateľov		<p>K použitým ukazovateľom mám niekoľko pripomienok/otázok.</p> <p>Podiel pracujúcich v priemysle. Nerozumiem, aký význam má tento ukazovateľ pre hodnotenie kvality života. Možno by bolo vhodné k tomuto ukazovateľu doplniť krátky vysvetľujúci komentár.</p> <p>Pomer priemernej mzdy k národnému priemeru. Nebolo by korektnejšie uvažovať o mediánovej mzde? Pri mzdách býva rozdelenie značne asymetrické.</p> <p>Podiel detí vo veku 3-5 r. navštevujúcich MŠ: Boli v tomto ukazovatele zohľadnené aj mimosieťové predškolské zariadenia („súkromné škôlky“)? Nebolo by vhodnejšie použiť napr. počet miest v zariadeniach predškolskej starostlivosti na celkový počet detí vo veku predškolskej dochádzky? Nie je tiež vhodné rozšíriť vekovú skupinu na 3-6-ročných? Môžeme predpokladať, že približne polovica vekovej kohorty 6-ročných ešte navštevuje predškolské zariadenia (1/3 „nevychádzajú roky“, a časť detí z rôznych príčin nastupuje do školy o rok neskôr). Prečo sú údaje na iba za úroveň okresu, keď takéto údaje sú k dispozícii aj za obce (CVTI).</p> <p>Podiel zamietnutých žiadostí do MŠ: Tu je nejasné, či ide o všetky žiadosti (teda aj detí bývajúcich mimo obce) alebo len žiadosti rodičov (detí) s trvalým pobytom v obci. Predpokladám, že množstvo rodičov si podáva aj viac prihlášok do rôznych materských škôl. Tento ukazovateľ by som vôbec nepoužil, keďže nemá zmysluplnú interpretáciu v kontexte kvality života.</p>	<p>Pripomienka bola čiastočne akceptovaná – niektoré ukazovatele boli nahradené podľa odporúčaní: ukazovateľ Podiel zamietnutých žiadostí do MŠ bol nahradený ukazovateľom Dostupné kapacity MŠ; ukazovateľ Podiel detí vo veku 3-5 r. navštevujúcich MŠ bol nahradený ukazovateľom Podiel zaškolených detí vo veku 3-5 rokov; ukazovateľ Priemerný počet žiakov na učiteľa bol odstránený; ukazovateľ Nárast počtu obyvateľov bol nahradený ukazovateľom Hrubá miera migračného salda; ukazovateľ Emisie základných znečisťujúcich látok bol nahradený ukazovateľom Koncentrácia tuhých častíc PM_{2,5} ; ukazovatele Podiel pracujúcich v priemysle a Počet</p>
---	---------------------	--	--	--

			<p>Priemerný počet žiakov na učiteľa. Z hľadiska analýzy kvality života nie je vhodný ukazovateľov. V oblastiach s národnostnými menšinami bude nižší počet žiakov na učiteľa, keďže triedy s neslovenským vyučovacím jazykom sú prirodzene menšie.</p> <p>Nárast počtu obyvateľov. Nejednoznačne definovaný ukazovateľ. K akému obdobiu sa viaže populačný rast? Ide o trvalý pobyt alebo súčasný pobyt? Je rast počtu obyvateľov v obci s MRK skutočne prejavom kvality života? Odporúčal by som nahradiť iným ukazovateľom, napr. indexom migračnej efektívnosti (viď nižšie)</p> <p>Emisie základných znečisťujúcich látok. Je diskutabilné, či ukazovateľ za okres môžeme spoľahlivo vzťahovať na obecnú úroveň, najmä v reliéfne členitej krajine, akou je Slovensko. Znečistenie v jednej doline nemusí znižovať kvalitu života v druhej.</p> <p>Počet miest všeobecných lekárov pre dospelých na 100 000 obyvateľov. Bolo by korektné zohľadniť aj počet pediatrov na populáciu 0-18 a všeobecných lekárov na dospelú populáciu (18+). Tieto ukazovatele nemusia mať zhodný priestorový priebeh. Tiež nie je jasné, či ide o počet lekárov alebo o počet ambulancií. Korektnejšia by asi bola druhá možnosť (lekár môže pracovať vo viacerých ambulanciách).</p> <p>Podiel nevyhnutných výdavkov obyvateľov. Domnievam sa, že ide o nesprávnu interpretáciu ukazovateľa. Údaje sú predsa vzťahované k lokalizácii prevádzky a nie k trvalému bydlisku zákazníkov. Je predsa prirodzené, že spotrebu nedeňnej potreby</p>	<p>miest všeobecných lekárov pre dospelých na 100 000 obyvateľov boli doplnené/ vysvetlené.</p> <p>V prípade ukazovateľov na úrovni obcí bol na základe pripomienky použitý viacročný priemer, pokiaľ boli k dispozícii časové rady.</p>
--	--	--	---	---

realizujú ľudia vo väčších mestách, kde existuje rozmanitejšia ponuka, zatiaľ čo výdavky dennej spotreby realizujú v mieste bydliska. Výsledný priestorový priemet ukazovateľa len potvrdzuje túto skutočnosť, keď nižšie hodnoty dosiahli okresy s populačne malým okresným centrom (Ilava, Revúca, Bytča a pod.), zatiaľ čo susedné väčšie okresné centrá dosiahli lepšie skóre.

K použitým ukazovateľom mám ešte dve pripomienky:

1. Prevažuje použitie ukazovateľov viazaných na jeden bod v čase (2021). Chýbajú ukazovatele vytvorené na základe dlhšieho pozorovania (viacročné priemery). Najmä pri ukazovateľoch na úrovni obcí je hodné pracovať s viacročnými priemerami (pokiaľ je to možné).
2. Absentujú ukazovatele zachytávajúce migráciu, demografiu, kriminalitu a pod.

V stručnosti aspoň niekoľko ukazovateľov, ktoré by mohli byť relevantné pre analýzu:

- Index migračnej efektívnosti (alebo hrubá miera čistej migrácie)
- Stredná dĺžka dožitia pri narodení
- Počet dokončených bytov na 1000 obyv.
- Priemerná obytná plocha bytu na 1 obyv.
- Štruktúra bytového fondu podľa veku (podiel starých a nových domov)
- Podiel sídelnej zelene na ploche intravilánu obce
- Dostupnosť (časová, cestná) do vybraných služieb (škola, okresný úrad a pod.)

			<ul style="list-style-type: none"> - Mediánová mzda na úrovni obcí z viacročného pozorovania (zdroj údajov býva Sociálna poisťovňa) - Počet (násilných) trestných činov na 1000 obyv. - ... <p>Uvedené ukazovatele nie sú vyčerpávajúcim zoznamom, ale skôr inšpiráciou.</p>	
--	--	--	---	--

CELKOVÉ HODNOTENIE (recenzent/ka vyplní túto časť po vysporiadaní sa s pripomienkami analytickou jednotkou):

Autori materiálu vhodne reagovali na pripomienky k metodike a použitým dátam. Materiál odporúčam pre publikovanie a verím, že nájde vhodné uplatnenie pri implementácii reforiem v rámci regionálneho rozvoja.

[1] Výber medzi: 1. analýza (komplexný analytický materiál s návrhmi konkrétnych systémových opatrení); 2. komentár (rozsahovo menší analytický materiál venujúci sa konkrétnemu čiastkovému problému); 3. manuál (metodické usmernenie vyplývajúce z potreby zjednotenia procesov a postupov v konkrétnej oblasti).

[2] Formát 1 pre komentár/manuál (2 recenzenti bez povinného odborného workshopu); Formát 2 pre analýzu (3 recenzenti a povinný odborný workshop).

[3] Do tabuľky značiť pripomienky zásadného metodologického a obsahového charakteru (nie štylistické či gramatické opravy).

[4] Vyplní analytická jednotka: pripomienka bola akceptovaná / pripomienka nebola akceptovaná a zdôvodnenie / pripomienka bola čiastočne akceptovaná a zdôvodnenie.